

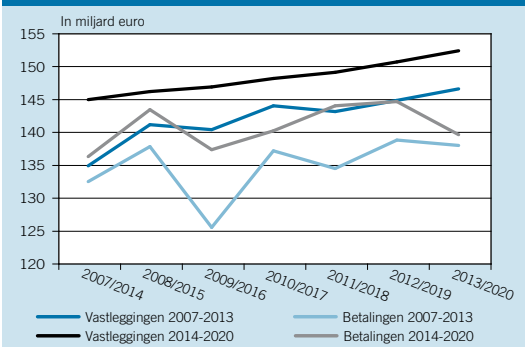
Het Meerjarig Financieel Kader van de EU

De begroting van de Europese Unie kent geen tekorten en de EU heeft dus ook geen schulden. De EU-begroting lijkt met circa 140 miljard euro per jaar in omvang te verbleken bij de omvang van het Europese noodfonds European Financial Stability Fund (EFSF). Dat neemt niet weg dat waar de aandacht in de EU nu sterk uitgaat naar de omvang van het EFSF, de komende anderhalf jaar de EU-begroting meer en meer in de belangstelling zal komen te staan. De besluitvorming over het Meerjarig Financieel Kader (MFK) past in een historisch patroon van intensieve onderhandelingen tussen de lidstaten.

De Europese Commissie presenteerde eind juni haar voorstel voor een nieuw MFK voor de EU-begroting. Het nieuwe MFK legt de plafonds vast voor de uitgaven vanuit de Europese begroting voor de periode 2014–2020. Tegelijkertijd deed de Europese Commissie ook voorstellen voor de financiering van een gedeelte van de EU-begroting door twee EU-belastingen. In haar voorstel voor de uitgavenplafonds heeft de Europese Commissie getracht rekening te houden met de situatie van de overheidsfinanciën in de meeste lidstaten. Enkele, waaronder het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Nederland, hebben al vooraf te kennen gegeven kritisch te staan tegenover een groei van de EU-uitgaven in een periode dat in veel lidstaten omvangrijke ombuigingen worden geïmplementeerd. De figuur laat echter zien dat de Commissie een in reële termen hoger uitgavenkader voorstelt dan in de huidige periode 2007–2013 het geval is. Een minder zichtbaar aspect is het probleem van de vastleggingen die nog niet tot betaling zijn gekomen. De Commissie schat dat dit aan het eind van de huidige begrotingsperiode (eind 2013) gecumuleerd meer dan 200 miljard euro bedraagt.

Wanneer de Commissie rekening zou houden met het risico voor de EU-begroting dat van deze openstaande rekeningen uitgaat, dan zou dat consequenties kunnen hebben voor de omvang van de uitgaven in de periode 2014–2020. Uit de figuur kan worden afgeleid dat de nieuwe vastleggingen nog een duidelijke groei laten zien. De vraag is dan ook of het voorgestelde betalingsplafond toereikend is.

Ontwikkelingen van betalingen en vastleggingen in het MFK, prijzen 2011.

Bron: Europese Commissie

Monetaire zaken

STEVEN JONK (DNB)

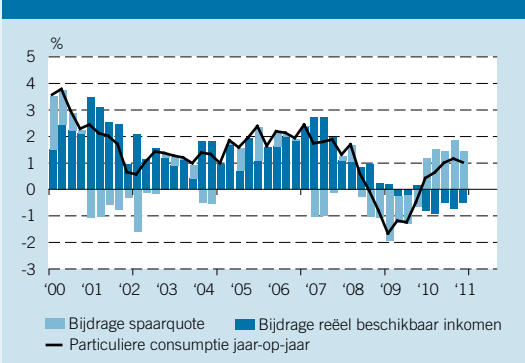
Dalende spaarquote draagt consumptiegroei

De particuliere consumptie is met ongeveer 58% in 2010 een van de belangrijkste bestanddelen van het bruto binnenlands product (bbp) van het eurogebied. Tijdens de Grote Recessie is de consumptie in de eurozone sterk gedaald, evenals het bbp. Sinds het eerste kwartaal van 2010 levert de consumptie een positieve bijdrage aan het herstel van de Europese economie. Er zijn twee factoren waardoor de reële particuliere consumptie kan groeien. De eerste is een toename van het reële beschikbaar inkomen, bijvoorbeeld door loongroei of een toename van de werkgelegenheid. De tweede is een afname van de spaarquote, waarbij mensen een groter deel van hun beschikbare inkomen gebruiken voor consumptie. De figuur toont de bijdrage van deze twee factoren aan de groei van de reële consumptie in het eurogebied.

In de figuur is te zien dat de huidige groei van de reële consumptie in het eurogebied volledig wordt gedragen door een verlaging van de spaarquote. Het beschikbaar inkomen levert in reële termen een negatieve bijdrage aan de groei van de consumptie. In Nederland is dit beeld wat meer gemengd en levert de groei van het beschikbaar inkomen in het laatste jaar in enkele kwartalen een bijdrage aan de groei van de consumptie.

De huidige positieve bijdrage van de spaarquote aan de consumptiegroei volgt op een negatieve bijdrage tijdens de Grote Recessie. Onzekerheid over de toekomstige economische ontwikkelingen en de eigen financiële toekomst leidden er destijds toe dat aankopen werden uitgesteld en extra werd gespaard om toekomstige tegenvallers te kunnen opvangen. De huidige ontwikkeling van de spaarquote kan daarom deels worden gezien als een terugkeer naar een meer normaal niveau, doordat de ergste vrees voor verslechtering van de eigen financiële positie is geweken.

Consumptie uit inkomen en spaargeld in procenten.

Bron: Eurostat

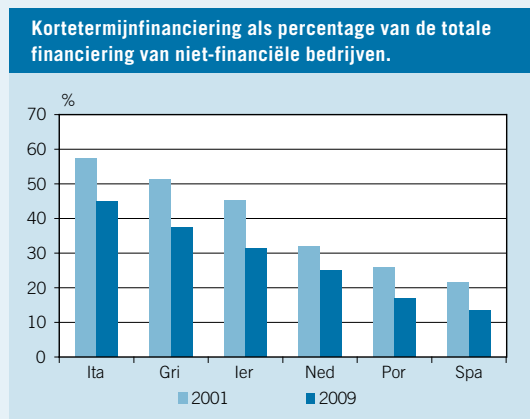
Het is echter niet te verwachten dat de daling van de spaarquote nog veel langer aanhoudt, want dat zou betekenen dat de spaarquote zou wegzakken tot ruim onder het gemiddelde niveau in de afgelopen tien jaar. Mede gezien de Europese schuldencrisis en de onzekerheid die dit meebrengt voor de economische vooruitzichten, ligt dit niet voor de hand. Een verdere consumptiegroei in het eurogebied in de nabije toekomst is daarmee meer afhankelijk van de toekomstige groei van het beschikbaar inkomen.

SINDS 1916

Ook private herfinanciering periferie onzeker en kostbaar

Niet alleen de overheden in de Europese periferie hebben moeite om hun hoge schulden te financieren. Ook voor de private sector in deze landen is het sinds het uitbreken van de perifere schuldencrisis lastig om voldoende betaalbare financiering aan te trekken. Dit is onwenselijk want een gezonde financiering van met name het bedrijfsleven draagt bij

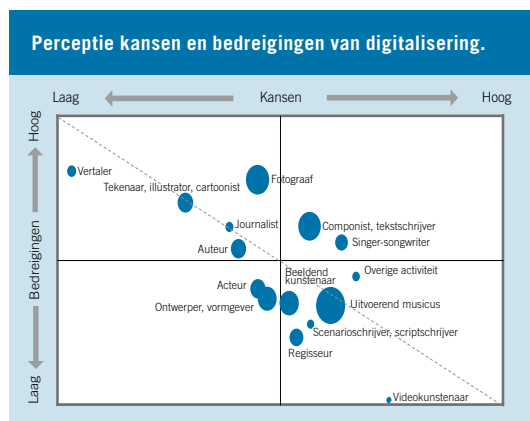
aan financiële stabiliteit van landen en maakt het mogelijk via investeringen de productiecapaciteit van deze landen te vergroten. De figuur laat zien in welke mate het niet-financiële bedrijfsleven in de perifere landen is gefinancierd door leningen met een korte looptijd, ofwel leningen van korter dan een jaar. Het aandeel kortetermijnfinanciering is het afgelopen decennium weliswaar in alle zes de landen afgenomen, maar met name in Italië en Griekenland blijft het hoog. Dit hoge percentage is ten eerste zorgelijk omdat de herfinanciering van bestaande schuld van de private sector sinds het uitbreken van de schuldencrisis minder zeker is geworden. Buitenlandse beleggers zijn gestart met het afbouwen van de uitzettingen in deze regio, waardoor financieringsproblemen in de perifere banksector een rem zetten op de binnenlandse kredietverlening. Ten tweede zal de herfinanciering, als deze wordt verstrekt, duurder worden. De financiële problemen bij de overheden hebben een nadelig effect op de risicopremies voor leningen aan de private sector. Daarnaast zorgen de renteverhogingen van de ECB voor een hogere rente bij herfinanciering. Het relatief grote gebruik van kortetermijnfinanciering van het Griekse en Italiaanse bedrijfsleven vergroot de gevoeligheid van de bedrijven voor de twee ontwikkelingen. Naast bedrijven zijn ook de huishoudens in de periferie gevoelig voor deze ontwikkelingen. In alle perifere landen worden voornamelijk hypotheekleningen verstrekt tegen een variabele rente. Daardoor verhoogt een hogere rente ook de financieringslasten voor consumenten in deze regio. Hoewel de schuldencrisis in deze landen voornamelijk om de overheidsfinanciën draait, heeft deze dus ook grote gevolgen voor de herfinanciering van de private sector. Dit zal de economische groei in deze landen de komende tijd negatief beïnvloeden.

Bron: Eurostat; Rabobank

ILAN AKKER, JOOST POORT EN JARST WEDA (SEO ECONOMISCH ONDERZOEK)

Economie en samenleving

Bron: SEO-rapport 2011(17)

Internet en de onderhandelingspositie van auteurs en kunstenaars

Het kabinet wil het auteurscontractenrecht vernieuwen en daarbij de onderhandelingspositie van auteurs en uitvoerend kunstenaars ten opzichte van de exploitanten versterken. Het kabinet gaat er daarbij van uit dat de auteurs en kunstenaars in die onderhandelingen de zwakkere partij zijn, mede ten gevolge van de toenemende mediaconcentratie. De opkomst van het internet biedt zowel extra mogelijkheden als nieuwe bedreigingen voor auteurs en kunstenaars. Het internet

verruimt de mogelijkheid om werken digitaal te verspreiden, denk bijvoorbeeld aan e-books. Filesharing kan de bekendheid van werk vergroten – vooral jonge makers en kunstenaars zijn deze mening toegedaan – maar tegelijk ondervindt de sector financiële schade van het gratis downloaden van muziek, films, games en e-books zonder toestemming van de rechthebbenden. Een studie van SEO Economisch Onderzoek laat zien dat ruim de helft van de makers en uitvoerend kunstenaars vindt dat zijn onderhandelingspositie zwak is. Onder hen zijn opvallend veel vertalers en acteurs, die in ruim 70% van de gevallen onderschrijven een slechte onderhandelingspositie te hebben. De meest aansprekende mogelijkheid die digitalisering brengt, is het zelfstandig distribueren en exploiteren van werk. 35% van de makers en uitvoerenden neemt de digitale exploitatie en distributie het liefst in eigen hand. Deze optie is vooral populair in de muzieksector en nauwelijks onder vertalers, schrijvers en acteurs. De figuur laat zien hoe verschillend auteurs en kunstenaars kansen en bedreigingen zien in digitalisering. De indexen zijn samengesteld uit vragen over verdienmogelijkheden, publieksbereik, digitale exploitatie en digitale distributie. De grootte van iedere bol geeft de relatieve grootte van de beroepsgroep aan, de assen geven het gemiddelde over alle groepen weer. Vertalers, tekenaars en fotografen zien sterker dan andere groepen gevaren in digitalisering, waarbij opvallend is dat vertalers zeer pessimistisch zijn over hun kansen. Vermoedelijk is hun als zwak ervaren onderhandelingspositie hier debet aan. Professionele fotografen kunnen hun eigen werk makkelijker verspreiden, maar hebben tegelijkertijd te maken met concurrentie van amateurs. Uitvoerende musici zijn optimistisch over de kansen en bedreigingen van digitalisering, ondanks de brede perceptie dat juist deze groep veel schade ondervindt van illegale verspreiding van hun werk. Rechtenvergoedingen en royalty's vormen een beduidend kleiner deel van hun inkomen dan dat van componisten en singer-songwriters, die evenveel kansen maar meer bedreigingen zien in digitale ontwikkelingen.